

opomin; mislim pa, da moramo to reč pretresti, kar moramo, dasiravno nam je prihodnost neznana, vsaj po dozdnevnosti rajtengo storiti, da bomo potem svoje kmetijstva uravnali. Pretresimo tedaj to reč!

Okolnosti, iz katerih nizka cena izvira, so ali take, ktere so stanovitne, ali pa take, ktere le nekaj časa terpe.

Med stanovitne štejemo prvič to, če se veliko več prideluje, in sicer zlasti v takih deželah, kjer že neobdelana zemlja brez vsega gnoja in s celó majhnim delom žita rodi. Tako prosto pridelovanje žita je najperva stopinja za povzdigo kmetijstva. Večje ko prihaja število ljudi in bolj ko se omikujejo, bolj se tudi razširja poljedelstvo v taci deželah, ktere se samo s kmetijstvom pečajo in ne potrebujejo veliko dnarjev za to.

Druga stanovitna okolnost je, da po železnicah se vse blago lahko križem sveta vozi. Svet se je napravljajta teh železnih potov z vso gorečnostjo lotil in bo še dalje tako ravnal. Ložeje in pa tudi ceneje bodo tedaj zakladi žita v Evropo na prodaj prihajali.

To dvoje bode ostalo stanovitno.

Nestanovitne ali le nekaj časa terpeče okolnosti pa so po mojem mnenji čez navado dobre letine in pa velika stiska v dnarjih in kupčijstvu.

Take dobre letine, kakor lansko leto, ne bo kmali povsod, in tako huda stiska v dnarjih in kupčijstvu, kakor je lani bila, gotovo tudi ne bo ostala. Če bi se to zgodilo, bi bila nesreča neskončna.

Kadar bodo nehali uzroki, ktere smo ravno imenovali nestanovitne, bo tudi žitna cena nekoliko poskočila. Zlo pa cena ne bo tako kmali poskočila, ker smo rekli, da se dan današnji več žita prideluje in da je mogoče, pridelke lahko po svetu razpošiljati. Kolikor tedaj jez previdim, naj kmetovavei nikar ne upajo, da bo žitna cena kaj kmalo poskočila, ako se ne primeri kaj posebnega; ne smejo tedaj upati, da bo pridelovanje žita kaj več dobička neslo.

Treba bo tedaj svoje gospodarstvo tako napraviti, da mu bo, tudi o nizki žitni ceni, saj nekoliko dohodkov do našalo, če ravno ne velicij.

Kako pa bo to začeti?

(Konec sledi.)

Poduk

za take, kteri niso zdravniki, kako oživljati dozdevno-mertve in pomagati v naglih smertnih nevarnostih.

Kako ravnati s takimi, kteri se v škodljivem zraku zaduše.

1. Človek se zaduši: Če prebiva v zapertih prostorih, v kterih se napravljajo ali naberajo škodljivi zraki (lufti); taki zraki so: puh tlečega oglja in premoga; ogelno-kisli gaz ali hlip od vina, óla ali mošta, kadar vré; gaz za svečavo; puhi od sogretega hudičevega olja ali od žveplo-kisline, solnitro-kisline in solno-kisline, fosfora, zginljive lugaste soli, potem zraki, kteri se nahajajo v vodnjakih, jamah, sekreth in družih taci prostorih, če so bili dolgo zaperti in ni prišel čisti zrak do njih.

2. V taci primerljaj se mora človeku najpervo čistega zraka dati. Zavoljo tega se morajo hitro hitro okna in vrata odpreti, zlasti pa da se človek odnese iz kraja, v kterem je, na čisti zrak.

3. Preden gré pa kdo po njega na tako mesto, je dobro, na priliko, v hramu, v kterem vino, ol ali kaka druga tekočina vré, vrata in okna odpreti in apnénice va-nje vlti, ali v vodnjake (štirne), jame itd. s primerno pripravo goreče slame, gorečega lesa, tersak metati; ogenj požrè nevarne soparce, da je potem varno, stopiti v tak hram.

4. Kdor gré po tacega človeka, naj se spusti, z gobo v jesih pomočeno pred ustmi, na vervi okobal po vretenu počasi doli; okrog života mora biti še z drugo vervjo prevezan, ktera je gori terdno privezana, da more lahko znamenje dati, kadar hoče, da ga gori potegnejo. Spuša se pa samo tako globoko, dokler mu goreča sveča, bakla ali terska sama ne ugasne.

5. Človek, kteri je bil iz škodljivega zraka prenešen, se položi v hladni, s čistim zrakom napolnjeni stanici, če je vreme ugodno pa pod milim nebom s podloženo glavo na tlà, toda hudo pretresati se ne smé pri tem.

6. Potem se mu mora glava pozimi s snegom dergniti, o družih letnih časih pa z rutami v merzli vodi zmocenimi obkladati ali z merzlo vodo polivati, nekoliko od delječ z njo škropiti, život pa v pogreto rujuho kakor s plajšem zaviti.

Tudi naj se po životu umiva z jesihom, in je-siha z vodo zmešanega mu v usta dajati je dobro.

7. Da začne sopsti, je tudi tukaj stanovitno tako ravnati, kakor je bilo že rečeno pri tisti, v ktere je trešilo ali kteri so utonili.

8. S temi pomočki je z majhnimi prenehleji tako dolgo poskušati, da se sliši nekako pihanje skozi nos, da začne ihtéti ali nekake debele pene iz sebe metati, ali pa da ni nikakoršnega upanja več, ga oživiti.

9. Da more bljuvati, se mu šegeta gerlo s peresom z oljem pomazanim.

10. Ko je izbljuval in ložeje dihati začel, se obriše, zavije v pogrete pertene rujuhe rahlo in položi na posteljo z visokim zglavjem. Potem je zdravnika poklicati, da ga ta prevzame.

Zgledi slovenščine iz 16. stoletja.

V katekizmu, ki ga je po novoverskem Primožu Trubarju izdal Juri Dalmatin leta 1548, se razun družih starjih in novejših pesem nahaja tudi sledeča:

Zoper Turka.

O ti mogočni večni Bog,
Naš Oče lubeznjivi,
Kerščanstvo vpíje iz nadlog
K tebi Bog milostivi.
Ne zapri nam gnade tvoje,
Kir spoznamo grehe svoje,
V kterih smo mi stali.

Božji uk smo frahtali,
Za Boga nič rodili;
Nega gnade nič ahtali,
Zato nam Turek sili
Čez nas s silno vojsko,
In hoče svojo roko
Vse kerščanstvo potreti.

Spomni Bog dobrote svoje
Inu se usmili čez nas,
Ne vzami pomoči tvoje
Od kerščanstva zdajni čas.
Naša bramba ne gré naprej,
Kadar tvoje pomoči nej,
Tiga Turka pregnati.

O Bog Oče nebeški sam
Nas hoč tiga uslišati,
Pomagaj vsim kerščenikam
Zoper Turke štritati,
V tim imenu Jezusovim,
Tvojga Sina Kristusovim,
Kakor si nam obljubil.

O Jezus Kristus, pravi Bog
Od nas se ti ne loči,
Pomagaj nam iz naših nadlog,
Tvojo milost nam vošči.
Skozi tvojo martro britko,
No skoz tvojo smert grenko
S turške roke nas reši.

O Bog sveti Duh troštar naš,
Te prosimo, nas brani,
Reši nas zdaj na vsaki čas,
Vse kerščanstvo ohrani.
De se nič Turkov ne bojé,
Skoz tebe njim zoper stojé,
Na vseh vojskah dobijo.

De bomo mi kerščeniki
V pokoji prebivali,
Pred našimi sovražniki
Zmirom doma ostali;
Ljubili svojga bližniga
Boga Očeta našiga.
Timu čast bod. Amen.

Ime pesnikov tukaj ni naznanjeno, kakor se pa sploh pri vseh družih pesmih nahaja; utegnila bi tedaj biti iz katoliške roke, samo na koncu nekaj prenaresena. Kaže se iz tega zgleda, kako malo ali celó nič se ni spremenil naš slovenski jezik od 300 let semkaj. —